

Název: Rozvoj reflektivních dovedností studentů I.

Kód:

Zakončení: zápočet

Výuka: 2 hodiny týdně po dobu zimního a letního semestru – celkem 48 hodin přímé výuky

Počet kreditů: 2 v zimním semestru, 2 v letním semestru

Garant: PhDr. Jana Kargerová, Ph.D.

Zařazení: zimní semestr, letní semestr

Cíl předmětu:

Studenti zreflektují obtížné situace z výuky ze souvislé pedagogické praxe I. a II. rozvinou kompetence k řešení autentických situací ve výuce.

Anotace:

Kurz bude zaměřen na reflexi problémových situací, které studenti zažívají během souvislé pedagogické praxe I. V centru pozornosti budou zejména strategie řešení kázně a řízení třídy, práce s pravidly atd. Budou konzultovány též případové studie žáků se specifickými poruchami učení a chování, žáků nadaných a žáků ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí. V kurzu bude využita metoda skupinové reflexe Co-reflection method (group) (Bove, 2009; Mortari, 2009), která vychází z docenujícího výzkumu (Appreciative inquiry) - vychází ze spolupráce a spoluúčasti při hledání komplexních řešení, které můžeme objevit uvnitř jakéhokoli systému (Braun 2010). Studentům pomáhá získat nové poznatky a nové postupy ve své pedagogické praxi, přispívá ke zvýšení kvality pro žáky, pedagogy (zohlednění důležitosti „pohody“ při práci) prostřednictvím procesu skupinové reflexe.

Zásadní snahou tohoto kurzu je zakotvit přípravné vzdělávání učitelů pevněji v kontextu praxe. Tu pak posílit s důrazem na potřebu kritické reflexe stávajících praktik a zamýšlených změn. V konkrétní rovině to znamená pojmout rozvoj studenta jako proces získávání zkušeností s praktickým vzděláváním v základní škole, kde se mu dostane podpory od fakultních učitelů v podobě mentoringu. V kurzu reflektivních dovedností budou studenti moci reflektovat svoje přístupy a porovnávat je s teoretickými východisky pod vedením vysokoškolského učitele.

V tomto kurzu student přebírá zodpovědnost za vlastní rozvoj, který probíhá v několika úrovních – od vnímání sebe i žáků přes ovládání emocionální empatie a budování pozitivní profesionální motivace až po rozvoj pedagogického myšlení a rozhodování. Nástrojem osobnostního růstu se stává konfrontace názorů a pohledů na výchovu na pedagogických praxích. Předpokládá se zajištění podmínek pro adekvátní sebehodnocení a sebepojetí, které se opírají o schopnost analyzovat vlastní pedagogickou činnost, přemýšlet nad svou prací, kriticky ji analyzovat ve vztahu k zamýšleným cílům a dosahovaným výsledkům. Vyvození

Evropský sociální fond

Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti

důsledků a následná změna strategie, včetně jejího promyšleného zdokonalování, jsou podmínkou profesního učení. Z širokého repertoáru pedagogických kompetencí volíme utváření a rozvíjení kompetence sebereflexe a teoretické reflexe praktických zkušeností (Švec 1999). Naší snahou je vést studenty k tomu, aby dokázali prezentovat vlastní pojetí vzdělávání, zdůvodňovat je s oporou v teoretických poznatcích, zobecňovat osobní zkušenosti a uvádět je do širších souvislostí.

První etapou procesu „otevírání se profesi“ je objevování atributů profese s hierarchií motivů. Student má určitou představu o své učitelské práci, zkušenosti a očekávání, něco/někdo jej přivedl k povolání, vzpomíná na svou mateřskou školu, učitele, má první pedagogické zkušenosti z hospitací, příp. z vyučovacích pokusů. Prizmatem individuální pedagogické koncepce (prekoncepce) přistupuje k novým poznatkům. Proto se osvědčuje konstruktivisticky vedená výuka a systemický přístup (Lazarová 2001).

Ve druhé etapě dochází k setkání s profesí. Student získává profesní zkušenosti, řeší pedagogické situace a postupně si vytváří vztah k profesi. Podmínkou se stává jeho prožitek úspěchu a dobrý pocit z prvotního kontaktu s dětmi. Pro rozvoj sebedůvěry a důvěry při ověřování vybraných pedagogických dovedností, zejména sociálně komunikativních a organizačních, je důležitá atmosféra pohody a bezpečí.

Třetí etapa se vyznačuje tím, že student získává náhled na sebe sama, což významně ovlivňuje hledání jeho koncepce učitelské profese. Má možnost objevovat své individuální předpoklady a specifika, což přispívá k rozvoji sebeakceptace, sebepercepce, sebejistoty, projevujících se v přístupu k řešení pedagogických situací. Sebereflexe má výraznou motivační funkci, neboť navozuje potřebu sebezměny a vede k postojům a rozhodnutím, jež vyplývají z otázek:

Co musím se sebou udělat?,

Oč budu usilovat?,

S čím se budu identifikovat? apod.

Nezbytnou podmínkou toho, aby studenti v této etapě seberefektivní techniky zvládli a chtěli je uplatňovat, jsou osobní vztahy mezi učiteli fakulty a studenty, potažmo mezi fakultními učiteli a studenty.

Kurz reflektivních dovedností napomáhá získat sebevědomí, sebedůvěru, sebejistotu, ale i schopnost kriticky posuzovat výkon vlastní i ostatních, být samostatný, autentický, originální. Studenti posuzují svou přípravu v průběhu pedagogických praxí: popisují vývoj dovednosti dělat přípravu, vlastní realizaci vzdělávacích pokusů v průběhu pedagogických praxí, co se dařilo, jaké byly problémy, a připojují případné možnosti řešení.

Reflektují sociální vztahy, do nichž vstupovali na praxích s dítětem, s dětmi, s fakultním učitelem, s ostatními učiteli. Zvažují, co by do budoucna chtěli dělat pro zvyšování své profesionality – v čem se chtějí zlepšit, proč a jak.

Výuka v kurzu reflektivních dovedností je spojována s vlastními zkušenostmi a zážitky studentů, jsou probírány v řízené reflexi pedagogické reality. Studenti analyzují situace

společně s vyučujícími a učí se tak systémově nahlížet profesionální výkony v různých kontextech, hodnotit je a vyvozovat z nich poučení pro sebe.

Analýza a hodnocení prožitků, názorů a zkušeností k přijetí odpovědnosti za vlastní profesní rozvoj probíhá podle následujících kritérií:

Co se mi podařilo/nepodařilo?

Proč asi?

Proč situaci takto prožívám?

Co mne přivedlo k těmto názorům?

Co mi pomohlo?

Proč mám tyto problémy?

Co musím se sebou dělat?

Oč budu usilovat?

S čím se budu identifikovat?

Sebehodnocení probíhá v rámci rozboru po každém výstupu studentů s pomocí a korekcí kolegů. V rovině osobnostní je sledován zejména vstup do role učitele (jsem přátelský, klidný, nejistý, kooperativní, vyrovnaný či nervózní...?). V rovině instrumentální se hodnotí úroveň profesionálních dovedností, zejména to, jak se dokáží vcítit do pocitů, nálady a myšlení dítěte a jak s ním umí účelně komunikovat (zjišťují, že „dokáží zaujmout děti“, „objevili své nové ‚já‘“, „se často přetřívají“, „mají stále zvednutý prst“, „kladou sugestivní otázky“ atd).

Tyto postupy mohou vést v konečném důsledku k prohloubení profesionálně zakotveného systému odpovědnosti a s ním i přirozeně spjatého profesionálního sebevědomí a autority – a tím i k pozvednutí učitelské profese obecně.

Doporučená literatura:

- Janík, T. (2005) Znalost jako klíčová kategorie učitelského vzdělávání. Brno: Paido
- Janík, T. (2009) Didaktické znalosti obsahu a jejich význam pro oborové didaktiky, tvorbu kurikula a učitelské vzdělávání. Brno: Paido
- Janík, T. a kol (2009) Možnosti rozvíjení didaktických znalostí obsahu u budoucích učitelů. Brno: Paido
- Janík, T., Minaříková E. a kol (2011) Video v učitelském vzdělávání: teoretická východiska, aplikace a výzkum. Brno: Paido
- Korthagen, F. a kol (2011) Jak spojit praxi s teorií: Didaktika realistického vzdělávání učitelů, Brno: Paido
- Píšová M. (2005). Klinický rok: procesy profesního rozvoje studentů učitelství a jejich podpora. Pardubice: Univerzita Pardubice. Fakulta humanitních studií
- Spilková V., Tomková A. et al. (2010) Kvalita učitele a profesní standard. Praha. PedF UK
- Bove, C. (2009). Ricerca educativa e formazione. Contaminazioni metodologiche. Milano: Franco Angeli
- DECET, & ISSA. (2011). Diversity and social inclusion. An exploration of competences for occupations with young children
- Favre, D. (2004). Quelques réflexions de formateur sur l'analyse des pratiques professionnelles en secteur petite enfance. . In D. Fablet (Ed.), *Professionnel(le)s de la petite enfance et analyse de pratiques* (pp. 17-38). Paris: L' Harmattan
- ISSA Quality Resource Pack
- Mortari, L. (2009). La ricerca per i bambini. Milano: Mondadori